

Αιμιλία Καραλή

Η λέξη μύθος, στην καθημερινή γλώσσα, έχει πολλές σημασίες. Άλλοτε δηλώνει το ψέμα, άλλοτε μια επιβλητική ιστορία που συντίθεται από στοιχεία της πραγματικότητας και της φαντασίας, άλλοτε παραπέμπει σε ένα κατόρθωμα, μεγάλο ή μικρό, που προκάλεσε μεγάλη εντύπωση: ένα «μυθικό» γκολ, μια «μυθική» παράσταση, ένα «μυθικό» βιβλίο. Και οι τρεις αυτές ενδεικτικές σημασίες δεν απέχουν από την επιστημονική νοηματοδότηση της λέξης, παρά τις επιμέρους αποχρώσεις που της δίνουν οι ειδικοί επί του θέματος.

Στην μυθική αφήγηση αναγνωρίζουμε έναν φανταστικό τρόπο να κατανοηθεί και να ερμηνευθεί ο κόσμος και η θέση του ανθρώπου σε αυτόν. Οι ελληνικοί μύθοι του Προμηθέα, του Οδυσσέα, του Ίκαρου -λόγου χάρη- συμπυκνώνουν στο παράδειγμά τους τον ελευθερωτή και ελεύθερο άνθρωπο. Εμπνέουν, παρακινούν, προβληματίζουν και καμιά φορά οδηγούν. Είναι ένας τρόπος ερμηνείας του κόσμου, διδαχής για να γίνει καλύτερος, να καταλάβει τον εαυτό του, να προχωρήσει.

Τα παραμύθια, αν και συγγενή ετυμολογικά, λειτουργούν αντίθετα με τον μύθο. Συνδέονται κυρίως με την παρηγοριά, το «παραμύθιασμα», την προετοιμασία για ύπνο. Οι περιπέτειες των πρωταγωνιστών έχουν «καλό τέλος»: Και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα. Το «κακό» νικιέται, το καλό θριαμβεύει και ο ακροατής, συνήθως παιδί, μπορεί να κοιμηθεί ήσυχος.

Τι γίνεται όμως όταν ο μύθοι γίνονται παραμύθια και χρησιμεύουν για να αποκοιμηθούν οι συνειδήσεις, να εξασθενήσουν την δυνατότητά τους να δουν, να κατανοήσουν, να ψάξουν, να μη μείνουν στάσιμες; Και ακόμα περισσότερο: τι γίνεται όταν με την μορφή πλέον του «παραμυθιομύθου» εξαγριώνουν, καλλιεργούν το μίσος, κρύβουν τους φόβους και οδηγούν στην απώλεια κάθε έννοιας «καλού καγαθού», όπως μας δίδαξαν οι πρωτογενείς μύθοι;

Τα ερωτήματα είναι προφανώς ρητορικά. Το τι γίνεται το βλέπουμε κάθε μέρα. Εθνικισμός,

φασιστική βία, κυνισμός, αποστροφή από κάθε προβληματισμό, έρευνα, διερώτηση, αμφιβολία. Η πρόσφατη εθνική επέτειος της 25ης Μαρτίου αποτέλεσε αφορμή να εκφωνηθούν λόγοι για την ανωτερότητα της φυλής, για να βγουν στους δρόμους οι πλαστικές σημαίες, για να παρελάσουν μαζί με τα ένοπλα στρατιωτικά σώματα καβαλαραίοι-μετενσαρκώσεις του Μεγαλέξαντρου και του Κολοκοτρώνη, για να νομιμοποιηθεί κάθε καρυδιάς καρύδι που επιφυλάσσει για τον εαυτό του τον συνεχιστή της «Εθνικής Παλιγγενεσίας». Και ανάμεσά τους ό,τι εχθρεύτηκαν ο Ρήγας, ο Κάλβος, ο Σολωμός, ο Ανώνυμος Έλληνας της «Ελληνικής Νομαρχίας», του συγκλονιστικού αυτού κειμένου του Νεοελληνικού Διαφωτισμού: η μισαλλοδοξία, ο δογματισμός, η επανάπαυση και η αυτάρκεια.

Σήμερα παρελαύνουν ό,τι εχθρεύτηκαν ο Ρήγας, ο Κάλβος, ο Σολωμός, ο Ανώνυμος Έλληνας της «Ελληνικής Νομαρχίας»

Φαίνεται πια ότι κλείνουν σιγά-σιγά οι δρόμοι που άνοιξαν για τον άνθρωπο οι πρωταγωνιστές των μεγάλων απελευθερωτικών μύθων. Παράταιρος ακούγεται πλέον ο στίχος του Ανδρέα Κάλβου για τον πτερωμένο από την ελευθερία Ίκαρο: «και ο μύθος νουν αληθείας έχει». Δεν αναζητούνται πλέον τρόποι για την κατάκτησή της στην καθημερινότητα, δεν μελετώνται τα αίτια που την αποστερούν. Αντίθετα όλο και περισσότερο χιλιάδες άνθρωποι σκύβουν το κεφάλι στην άγνοια και στην προκατάληψη.

Ένα από τα «διδάγματα» που μας άφησε η εξέγερση εναντίον της πολύχρονης δουλείας στον οθωμανικό ζυγό είναι ότι αυτή δεν προκλήθηκε στα ξαφνικά. Είχαν προηγηθεί και άλλες δουλείες, σε άλλους ζυγούς, όσο κι αν δεν θέλουν ορισμένοι να θυμόμαστε. Ένα άλλο «δίδαγμα» είναι επίσης ότι η επανάσταση μετά από τετρακόσια χρόνια δεν προκλήθηκε από την ξαφνική αφύπνιση του «αίματος» και των «νικηφόρων γονιδίων» της φυλής. Χρειάστηκαν επίπονες και επίμονες προσπάθειες ανθρώπων που προδόθηκαν από ομοεθνείς τους· ότι η πολύχρονη διάρκεια της εξέγερσης σφραγίστηκε από έναν εμφύλιο· ότι ηττήθηκε πολλαπλώς προτού οι συγκυρίες και οι αγώνες οδηγήσουν στην συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους· ότι οι ήττες συνεχίστηκαν και μετά και σφραγίστηκαν από την επαχθή βασιλεία του Όθωνα και της Βαυαροκρατίας αλλά μετά και μετά...

Αν δεν το βλέπουμε, ας παραμυθιαστούμε και μετά ας κοιμηθούμε. Οι εφιάλτες παραμονεύουν.

Πηγή: **PRIN**